

ZE ZEGGEN DAT depressie uit gestolde woede bestaat. Zelf stel ik het me voor als een versteende trol. Een schepping van het duister uit de rafelranden – razend, gevaarlijk – door het daglicht veranderd in iets onbeweeglijks, levenloos.

Manie is volgens mij dat je jezelf vergeet, zoals je een kokende pan op het fornuis kunt vergeten.

Psychose treedt op als de manie is uitgewoed, als alleen nog de confrontatie met de werkelijkheid voor haar over is (en manie is banger voor de werkelijkheid dan voor wat dan ook). Dan is psychose dus een optie. Psychose is als een van die drie deuren in sprookjes, degene die je absoluut niet moet openmaken. Hij mag *niet* open. Dat weet iedereen. Toch gaat hij uiteindelijk altijd open. Als de keuze gaat tussen iets en niets, probeer je eerst iets.

Die sprookjes.

De trollen, de drie deuren, het grote bos. Dat bos waar dieren kunnen praten en mensen in dieren veranderen. Dat met die heksen, pachtters, koningen, onderaardse gewelven en hallen, boomstronken, prinsessen die zich door niemand de mond laten snoeren, stiefmoeders en oude vrouwtjes, hooggelegen bergweitjes en blauwe toppen aan de einder.

Van jongs af aan had ik het gevoel dat die sprookjes iets verborgen. En dat hun geheimen belangrijk waren. Later las ik Jung en zijn theorie over archetypes en het collectief onbewuste, maar *dat* was niet wat ik in die sprookjes voelde, dat was iets anders. Van Jung nam ik mee dat ik de Magiër was en Arne de Wees (ook al had hij tot aan diens dood een goede relatie met zijn vader en nog steeds een goede relatie met zijn moeder), een zeker begrip van de universaliteit en de kracht van symbolen en verder niets.

Degene die verandert, is de Magiër. De Magiër is een revolutionair. Degene die behoeftig is, is de Wees. De Wees is een manipulator.

Een psychose is niet de hel. *Uit* een psychose komen is de hel. Dat is de hel op aarde. Niets van wat je dacht, zag of geloofde blijkt waar. En je dacht, zag en geloofde het met heel je wezen. En dat is nog niet alles. Ineens staan ze je daar aan te kijken, man en kinderen. Smekend of boos, ik weet niet wat erger is.

Dan is het tijd voor tranen. Een bodemloos verdriet.

Waarover?

Mijzelf en mijn ontoereikendheid.

Niemand wil een gekke mamma hebben. En niemand wil er een zijn.

‘Ben je nu weer normaal?’ zei Heming een keer toen ze op bezoek kwamen. Wat kon ik anders doen dan knikken en huilen en zijn onwillige lijfje tegen me aan drukken?

LAAT OP DE avond kwamen we aan bij het vakantiehuis, na een hele dag in de auto. Heming, Asle en Ingvild zaten min of meer verlamd door de monotonie op de achterbank. Arne, die de laatste uren was opgeleefd nu hij terug was in het landschap van zijn jeugd, zette de motor uit en draaide zich glimlachend naar de kinderen om.

‘Acht uur en twee minuten,’ zei hij. ‘Dat is dertien minuten sneller dan vorig jaar!’

‘Goed, zeg,’ zei Ingvild en glimlachte terug.

De tweeling vertrok geen spier.

‘Jullie dragen je eigen spullen naar binnen,’ zei Arne. ‘En wel meteen, zodat het maar klaar is. Ingvild, neem jij de kat?’

‘Het kinderslot zit erop,’ zei Heming.

‘Jaja, ik doe hem al open,’ zei Arne.

Ik keek Ingvild aan. Ze glimlachte net zo naar mij als ze naar Arne had gedaan. Tilde de reiskooi met de kat van haar schoot, zette hem naast zich en maakte haar gordel los terwijl de jongens door het portier aan de andere kant verdwenen.

Ze was te lief.

‘Je mag best wat vaker schijt aan de dingen hebben, weet je dat?’ zei ik.

‘Ik weet het,’ zei ze en glimlachte weer. Maar in haar ogen zag ik een flits van duisternis. Daarvan had ze veel in zich.

Zou ze dat zelf ook weten?

Ik pakte de sigaretten en de aansteker uit het handschoenenkastje en stak er bij de auto een op. De anderen verdwenen met hun koffers en rugzakken om de hoek.

Het rook naar zee. En het ruiste vanuit de baai. Regelmatig en zachtjes, alsof daarbeneden iemand lag te slapen.

Sssj-ssj. Sssj-ssj.

De lucht grauwwit. Het gras grijszwart. De bomen en struiken zwart.

Toen ging het buitenlicht aan en ineens kleurde het gras onnatuurlijk groen.

‘Een sigaret is vast lekker nu,’ zei Arne, die terugkwam om meer te halen.

‘Ja,’ zei ik. ‘Wil je er een?’

‘Haha,’ zei hij, zwaaide een grote rugzak op zijn rug, pakte de tasje eten mee van de supermarkt beneden bij de brug en verdween weer om de hoek.

De burenen met de rottweilers waren er ook, er scheen licht uit hun huis achter me. Iedereen zou er wel zijn nu de zomervakantie was begonnen.

Ik gooide de peuk in het grind en pakte een koffer mee op weg naar binnen. Kwam halverwege Arne tegen, die zijn hoofd heen en weer bewoog alsof hij naar muziek luisterde die hij fijn vond.

‘Dans je voor me?’ zei ik.

Hij boog zich naar me toe en kustte me.

‘Het is fijn om weer hier te zijn,’ zei hij. ‘Vind je ook niet?’

‘Jawel.’

‘Ik trek een flesje wijn open.’

‘Hebben we dat dan?’

‘Ja hoor. Er staan hier nog wat flessen van vorig jaar. Als Egil tenminste niet alles heeft opgedronken. Maar dat betwijfel ik. Wat wij drinken is toch niet goed genoeg voor hem!’

Binnen dwaalden Heming en Asle van de ene kamer naar de andere, het was precies lang genoeg geleden dat we hier voor het laatst waren om het een beetje spannend voor ze te maken. Ingvild was nergens te zien, die zat waarschijnlijk met de kat op haar kamer. Ik sleepte de koffer de trap op naar de slaapkamer en liep daarna door de tuin, in de richting van de steile helling omlaag naar de baai. Stak een sigaret op, probeerde mezelf in te voelen in het landschap, in hetzelfde tempo te komen. Hier te zijn.

De zomeravond. Het grijzige licht, met nog een heel klein beetje blauw. De weerschijn van het licht uit de vakantiehuizen daarin.

‘Zullen we buiten gaan zitten?’ zei Arne nogal luid vanuit de deuropening achter me. ‘Ik kan de tuinmeubels net zo goed meteen tevoorschijn halen.’

Zonder op antwoord te wachten liep hij het gras over, deed de deur van het gastenhuisje van het slot, liep naar binnen en kwam meteen weer naar buiten met in elke hand een stoel, die hij in het gras onder de appelboom zette.

‘Heb je hulp nodig met de tafel?’

‘Nee hoor. Maar misschien kun jij de wijn en twee glazen halen?’

Ik stond met de wijnfles tussen mijn knieën geklemd te proberen de weerspannige kurk eruit te trekken toen Asle de keuken in kwam.

‘We hebben honger,’ zei hij. ‘Gaan we al bijna eten?’

‘Wat wil je eten?’

‘Taco’s.’

‘Dat lijkt me prima,’ zei ik. ‘Makkelijk om te maken en snel klaar.’

‘Kan pappa ze niet maken?’

‘Dat kan ook,’ zei ik en concentreerde me weer op de kurk, die eindelijk meegaf en door de hals omhooggleed.

‘Waarom wil je eigenlijk dat pappa ze maakt?’ riep ik Asle na, die de huiskamer in wilde verdwijnen. Hij draaide zich om en haalde zijn schouders op.

‘Dan is het gehakt niet zo droog.’

‘Aha,’ zei ik, pakte de glazen in mijn ene en de fles in mijn andere hand en liep naar buiten. Arne was er niet. Ik ging zitten en stak een sigaret op, waardoor ik er nog maar drie overhad.

Gewoon vroeg naar bed gaan, dan was dat geen probleem.

Achter me hoorde ik de deur van de aanbouw dichtgaan en kwam Arne over het gras aanlopen met een bungelende lantaarn in zijn hand.

‘Mag ik je aansteker even?’ zei hij.

Toen hij hem op de tafel zette, vloeide het gele schijnsel uit in het grijs en vulde de ruimte rond de lantaarn met een koepeltje van licht. Hij schonk onze glazen vol en tilde het zijne naar me op.

‘Proost dan maar, Tove.’

‘Waarop?’

‘Op ons. Op de zomer. Op dat we hier zijn.’

‘Proost.’

‘Kom op, zeg,’ zei hij. ‘Een *klein* beetje enthousiasme kun je toch wel opbrengen.’

‘Ik ben moe. Het was een lange rit.’

‘Ik was toch degene die reed.’

‘Dat is waar.’

Hij zuchtte en het werd stil. Alleen het gefluister van de zee was nog te horen.

‘Ik hou van het licht hier,’ zei ik na een poosje.
‘Ja, natuurlijk. Je bent toch een kunstenaar.’
‘Ik heb altijd van lantaarnlicht gehouden als het nog niet echt donker is. Midden op de dag, of in de schemering.’
‘Zoals ik al zei, je bent een kunstenaar.’
‘Ik hield er al van voor ik begon met schilderen. Ik weet nog dat ik me er als klein kind al bewust van was.’
‘Dat is de romantiek. Of anders de neoromantiek. Die types waren gek op het schilderen van zomernachten en de schemering. De mystiek ervan, weet je wel. Oda Krohgs bekendste werk is een schilderij van een lampion in een zomernacht. En *Noordse zomeravond* van Richard Bergh. Dit klinkt als dezelfde fascinatie.’
‘Misschien wel.’
‘Niet dat jij nou zo’n romantica bent.’
‘O nee? Wat ben ik dan?’
‘Jij? Neosymbolist, misschien? Postmytholoog?’
‘Dat is het grote verschil tussen ons. Jij categoriseert. Ik *decategoriseer*.’
‘Dat zeg je wel vaker.’
‘Niet dat er iets mis is met categoriseren.’
Hij glimlachte zwakjes terwijl hij uitkeek over zee.
‘In elk geval betaalt het de rekeningen,’ zei hij.
‘Pappa?’ riep een van de jongens achter ons. Het was Asle.
‘Ja?’ zei Arne.
‘Ga je nu taco’s maken?’
‘Zo meteen.’
‘We hebben heel erge honger.’
‘Pappa komt zo,’ zei ik. ‘Ga maar vast naar binnen.’
Hij deed wat ik zei. Arne schonk zichzelf bij.
‘Zullen we proberen er dit jaar een fijne vakantie van te maken?’ zei hij.
‘Ja.’
‘Misschien kunnen we er allebei een beetje ons best voor doen.’
‘Ja hoor.’

Midden in de nacht werd ik wakker van een droom. Hoewel ik stil bleef liggen en me concentreerde, kon ik me hem niet herinneren. Het enige wat ervan over was, was de sfeer. Weerzin, onbehagen. En dat mamma er

op de een of andere manier bij was geweest.

Arne lag op zijn rug te snurken zoals altijd wanneer hij gedronken had.

Buiten was het bijna helemaal licht.

Ik probeerde weer in slaap te vallen, ook al wist ik dat het niet zou lukken. En was het niet net die overtuiging die het onmogelijk maakte?

Dat zou ik wel denken.

Ik stond op, liep de trap af en trok in de gang mijn laarzen en jack aan om te gaan roken in de tuin. Pas toen ik me bij de tuintafel had geïnstalleerd, bedacht ik dat ik geen sigaretten meer had.

Blijven zitten zonder iets te roken was geen optie, dan zou ik eraan blijven denken. Ik stond dus weer op, stak het grasveld over en volgde het pad de lange helling af naar de baai. Het gras aan weerskanten lang en nat van de dauw, de zee glanzend en stil, de lucht grijsblauw.

Hoe laat zou het nu zijn?

Het deed er niet toe. Ik voelde geen greintje moeheid en had de hele wereld voor mezelf.

Naast het pad tekenden drie zwarte naaktslakken zich scherp af tegen het gele gras. Ik hurkte bij ze neer. Ze waren zo zwart als autobanden. En met de ribbels die parallel over hun achterlijf liepen alsof ze gegraveerd waren, zagen ze er ook wel een beetje uit alsof ze uit een bandenfabriek kwamen.

Kleine wuivende antennes. Een taaie, trage wil.

Ik aaide de dichtstbijzijnde met de top van mijn wijsvinger over zijn kop. Hij vond het niet fijn, trok zich samen. In tegenstelling tot een lul, die zich juist in zijn volle lengte uitstrekte als je hem zo aaide.

Slakken hielden van vochtig. Slakken hielden van slijm. Ontstaan uit de vochtige bodem van het bos.

Ik stond op. Waarschijnlijk waren ze maar een paar maanden oud. Toch voelde het alsof ze oeroud waren toen ik ze bestudeerde. Alsof ze van de bodem van de tijd kwamen.

Zo was het met alles. Alle dingen die we zagen waren ongeveer even oud als wij. Maar hun uiterlijke vorm, ja, het was hun uiterlijke vorm, die was oeroud.

Poeh.

Ik kwam beneden uit bij de vlakke rotsformaties die de kustlijn vormden en keek uit over het glanzende zeeoppervlak. Wilde dat mijn gedach-

ten zich zouden openen zoals de zee en de hemel zich openden, niet vochtig en slijmerig en zwart en traag waren.

Toen ik klein was hield ik meer van dieren dan van wat dan ook, zonder onderscheid te maken, ik pakte slakken en stopte ze in mijn jaszak, kevers en wormen en spinnen, maakte kleine huisjes voor ze in schoenen dozen gevuld met gras, blaadjes en aarde onder mijn bed, omdat mamma er een bloedhekel aan had en hysterisch kon worden als ze ze vond.

Maar ze werd pas echt razend als ze de vloeren had gedweild en ik met vieze schoenen naar binnen liep. Ze moet gedacht hebben dat ik het expres deed, om haar te provoceren. En geprovoceerd *was* ze. Jij godvergeten rotkind, kon ze schreeuwen. Had er ook geen enkele moeite mee me om de oren te slaan. En daarna die waanzinnige spijt, dan ging die vrouw echt helemaal kapot. Plotseling werd ik overstelpt met kusjes en knuffels, ze kroelde en koosde, ik mocht dicht tegen haar aan slapen en ze wilde me alle liefde geven die ze in zich had. En dat was niet weinig.

Jammer alleen dat het zo ongelijkmatig verdeeld was.

Waarom moest ik aan haar denken?

De droom. In mijn slaap kwam ze naar de oppervlakte, als een lijk van de bodem van een meertje.

Niet dat mijn gebed was verhoord. Ze was immers nog steeds in leven. Maar niet meer voor mij. Voor mij was ze een lijk dat kwam bovendrijven.

Ik liep helemaal naar de rand van een van de hogere steenblokken en hurkte neer. De zee deinde een beetje, als in een enorme teil die voorzichtig door iemand gedragen wordt, en het zeewier gleeed langzaam heen en weer, geelbruin in het glanzende, koude, zwarte.

Het bos achter me was doodstil. Afgezien van de voorzichtige bewegingen van het water bewoog er niets.

Dit moest toch wel het mooiste uur van allemaal zijn. Het uur voor zonsopgang.

Was het gewoon niet ingewikkelder dan dat ik van modder hield, van schimmel, aarde, moeras, alles wat kriebelde en kroop, maar dat voor mamma het tegenovergestelde gold, alles moest klinisch schoon en liefst gedesinfecteerd zijn?

Natuurlijk niet.

Had ik maar een peuk.

Ik klom over de vlakke rotsen heen die hier als een stenige landtong uitstaken in zee, stak het smalle kiezelstrandje aan de andere kant over, volgde daarna het pad weer omhoog en liep verder, terwijl de hemel in het oosten eerst rood en toen, maar een paar seconden later, goud werd geleverd door de eerste zonnestrallen, die zelf nog heel even onzichtbaar bleven voor ze zich over de rand van de wereld wentelden en al hun licht erin slingerden.

Aurora.

Daarvoor gold hetzelfde: al vier miljard jaar iedere ochtend even nieuw. Ik lachte hardop.

Misschien dat de vakantie ondanks alles toch wel goedkwam, dacht ik toen ik verder liep. Met mooi weer was dit een fijne plek. Niet in de laatste plaats voor de kinderen.

Leuk, maar niet *te* leuk.

Toen het pad weer begon af te dalen naar een nieuw kiezelstrandje, bedacht ik dat het huis van Egil daar niet ver vandaan lag. Hemelsbreed was het niet meer dan twee kilometer vanaf ons huis. En Egil rookte. Egil had sigaretten!

Hij zou er misschien niet blij mee zijn als ik hem al zo vroeg wakker maakte. Maar was ik op de wereld om hem blij te maken?

Nee, dat was ik niet.

Happiness is easy, zong ik.

Joy be written on the earth!

And the sky above.

Jesus, star that shines so bright

Gather us in love!

Wonderlijk hoe zulke liedjes zo vaak als commentaar kwamen op iets wat ik dacht, of voelde. Deze was eigenlijk ironisch. Maar dat had mijn onderbewustzijn duidelijk niet door.

De frisse zeelucht vermengde zich met een vleugje verrotting. Waarschijnlijk zeewier of zee gras, dat tijdens een storm aan land was gespoeld of zo.

De winter dat ik Arne leerde kennen probeerde ik altijd meteen naar de wc te gaan als hij was geweest, om hem te kunnen ruiken. Als ik hem dat had verteld, zou hij ontdaan zijn geweest. Misschien zelfs op me zijn afgeknapt.

Nee, dat zou niet zijn gebeurd. Maar hij zou zijn wenkbrauwen hoog hebben opgetrokken.

Ik wilde hem gewoon helemaal leren kennen.

De lucht was nu helemaal blauw en de zonnestralen stroomden de wereld in. Voor een van de rotseilandjes lag een vissersschuit te dobberen, zou wel netten hebben uitstaan. De wereld was vol mensen die wisten wat ze deden. Die konden. Die niet hielden van mensen die *niet* konden. Wat heeft het voor zin om mens te zijn als je niets kunt, dachten ze hardvochtig. Maar hulpeloosheid heeft ook haar goede kanten. Alleen mensen die niet weten hoe iets hoort te zijn, kunnen creëren.

De lucht was vol meeuwen. Hoewel ik in het bos achter me alleen maar bomen zag, voelde het alsof het leven daar ook was ontwaakt.

Toen ik weer beneden bij de platte rotsen kwam, trok ik mijn laarzen uit en liep blootsvoets verder met in elke hand een bungelende laars. Het huis van Egil lag voorbij de volgende inham, niet meer dan vijf minuten verderop.

Hoe laat kwam de zon eigenlijk op in juli? Vier uur? Vijf?

Het voelde nu eerder als vijf uur dan als vier.

In de verte zag ik zijn roodgeverfde boothuis. Merkte dat ik me erop verheugde hem weer te zien. Kon zijn slaapkamer binnensluipen en hem door zijn haar woelen. Hij zou zich rot schrikken!

Eenmaal op de veranda voor zijn huis stelde ik me tevreden met op de brede glazen schuifdeur kloppen, die bovendien toch op slot was.

Er gebeurde niets. Ik schermde met mijn handen mijn ogen af tegen de zon en tuurde naar binnen. Het was nogal een zootje. Zo'n beetje overal boeken en kranten. Hier en daar ook kleren.

Ik klopte nog eens.

Binnen ging een deur open en kwam Egil tevoorschijn met zijn haar in de war en een handdoek om zijn middel.

Verbaasd keek hij me aan door de ruit. Haalde de schuifdeur van het slot en schoof hem opzij.

'Tove? Is er iets gebeurd?'

'Ik had geen peuken meer. Heb jij nog wat liggen?'

Hij wierp een korte, onderzoekende blik op me voor hij knikte. Het duurde maar een seconde, misschien twee, maar ik merkte het.

Hij vroeg zich af in wat voor toestand ik was.

‘Sure,’ zei hij. ‘Wacht even.’

Hij liep naar de tafel en kwam terug met een pakje sigaretten en een aansteker in zijn ene hand; de andere had hij nodig om de dunne handdoek op zijn plek te houden.

‘Je bent een goed mens,’ zei ik en stak er een op. ‘Mijn redder in nood.’

‘Had niet eens gemerkt dat jullie er weer waren. Wanneer zijn jullie aangekomen?’

‘Gisteravond.’

‘Aha.’

‘Ik kon weer eens niet slapen.’

‘Ik dacht al zoiets. Als je me even wilt verontschuldigen trek ik snel wat kleren aan. Wil je koffie, trouwens?’

‘Als je hebt staan, graag!’

‘Ach, staan...’ mompelde hij terwijl hij in de slaapkamer verdween.

Ik trok een van de stoelen onder de tafel uit en ging zitten, leunde achterover en legde mijn benen op de balustrade.

Geen wolkje aan de lucht. Geen rimpeltje op het water.

Hij kwam terug in een wijde katoenen broek en een wit T-shirt, blootsvoets als een matroos, en zette twee kopjes op tafel.

‘De koffie is zo klaar,’ zei hij voor hij weer verdween.

Engil was niet zo’n spraakzaam type, eerder voorzichtig en bedeesd, dus ik vroeg me een beetje af hoe dit zou gaan.

Mooie kopjes. Bijna doorzichtig, zo dun, met een blauw-wit bloempatroon.

De erfenis van de rederszoon.

Hij kwam naar buiten met in zijn ene hand de koffiekkan, glimmend afgesleten en hier en daar roetzwart, en in zijn andere een metalen onderzetter.

‘Weet Arne dat je hier bent?’ zei hij toen hij had ingeschonken en aan de andere kant van de tafel was gaan zitten.

‘Arne slaapt.’

Hij knikte en bracht zijn kopje naar zijn lippen.

Hield het pakje sigaretten voor me op. Toen ik er nog een had gepakt, nam hij zelf ook.

‘En, hoe gaat het?’ zei hij. ‘Het is alweer even geleden.’

‘Wil je het beleefde of het eerlijke antwoord?’